

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.α

1. ΣΩΣΤΟ («ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν»)
2. ΛΑΘΟΣ («ὥσπερ ἄν, εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ πούς λογισμὸν εἶχον καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ, οὐδέποτ' ἂν ἄλλως ὥρμησαν ἢ ὠρέχθησαν ἢ ἐπανενεγκόντες ἐπὶ τὸ ὅλον»)
3. ΛΑΘΟΣ («Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; Μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ συμφέρον, περὶ μηδενὸς βουλευέσθαι ὡς ἀπόλυτον»)

β.

α-2

β-1

γ-2

δ-1

B1.

Ο Αριστοτέλης προτίθεται να διακρίνει την περίπτωση την πολιτική κοινωνία των ανθρώπων από κοινωνίες ζώων που αναλαμβάνουν και διεκπεραιώνουν όλα μαζί μια κοινή δραστηριότητα (τα λεγόμενα «πολιτικά ζῶα» με μεταφορική σημασία). Συγκεκριμένα, δηλώνει πως ο άνθρωπος είναι πολιτικό ον περισσότερο από οποιοδήποτε αελαίο ζῶο χαρακτηρίζεται, δηλαδή, από ανώτερο βαθμό κοινωνικότητας. Μάλιστα, στο συγκεκριμένο απόσπασμα εισάγεται η απόδειξη της θέσης ότι ο άνθρωπος είναι «ζῶον πολιτικόν» και μάλιστα «φύσει».

Ο Αριστοτέλης ξεκινά από τη γνωστή θέση του ότι **η φύση δεν κάνει τίποτε δίχως λόγο και χωρίς αιτία** (οὐθὲν γάρ, ὡς φαμέν, μάτην ἢ φύσιν ποιεῖ). **Πρόκειται για φράση που επαναλαμβάνει ο Αριστοτέλης σε πολλές πραγματείες του.** Υποστηρίζει ότι στη φύση τίποτε δεν γίνεται μάταια, τα πάντα εξυπηρετούν ορισμένη σκοπιμότητα, από την οποία και νοσηματοδοτούνται: ... εἰ μὴθὲν μάτην ποιεῖ ἢ φύσιν. Ἐνεκά του γὰρ πάντα ὑπάρχει τὰ φύσει, ἢ συμπτώματα ἔσται τῶν ἔνεκά του [: αν είναι αλήθεια ότι η φύση τίποτε δεν κάνει στην τύχη. Όλα, αλήθεια, τα φυσικά όντα υπάρχουν για κάποιο σκοπό, ή είναι τυχαία παρασπράγματα εκείνων που υπάρχουν για κάποιο σκοπό] (Περὶ ψυχῆς 434a31-32). Στην ανάπτυξή της η θεωρία αυτή ονομάστηκε αριστοτελική τελολογία. Προνομιακός χώρος της τελολογίας είναι η βιολογία. Σχεδόν όλα τα παραδείγματα που φέρνει ο φιλόσοφος αντλούνται από την έμβια φύση· γίνεται αναφορά στα σχήματα των δοντιών, που είναι όπως είναι για να εξυπηρετούν την πρόσληψη και επεξεργασία των τροφών, στις στοχευμένες ενέργειες μυρμηγκιών και μελισσών για την επιβίωση της κοινότητάς τους, στην ύπαρξη και λειτουργία των φύλλων χάριν των καρπών. Βασίζεται, λοιπόν, ο Αριστοτέλης στη βιολογία και επεκτείνει το τελολογικό ερμηνευτικό μοντέλο του και σε άλλα πεδία των φυσικών

επιστημών. Έτσι, καθεμία από τις παραπάνω κοινωνίες είναι εφοδιασμένη από τη φύση, με τα εργαλεία εκείνα που της είναι απαραίτητα για να φτάσει στον τελικό της στόχο και προορισμό.

[Η φύση εφοδίασε τα ζώα με τον λόγο, με τη μορφή της φωνής, των άναρθρων κραυγών. Μ' αυτές τα ζώα μπορούν απλώς μέσω των αισθήσεων να αντιλαμβάνονται και να μεταδίδουν το ένα στο άλλο το συναίσθημα του ευχάριστου και του δυσάρεστου, γιατί μόνο αυτό τους είναι απαραίτητο για να επιβιώνουν και να εκπληρώνουν το σκοπό της ύπαρξής τους («ή μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῶοις (μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις»). Η έννοια της φωνής εννοείται ως ο ήχος που παράγεται από τον λάρυγγα, τις φωνητικές χορδές και τη στοματική κοιλότητα είτε των ανθρώπων είτε των ζώων. Βλ. Περὶ ψυχῆς 420b5-7: ἡ δὲ φωνὴ ψόφος [: ἡχος] τίς ἐστὶν ἐμψύχου· τῶν γὰρ ἀψύχων οὐθὲν φωνεῖ, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα λέγεται φωνεῖν, οἷον αὐλὸς καὶ λύρα. Η φωνή είναι άναρθρος ήχος, ενώ ο λόγος είναι έναρθρος (αρθρωμένος), απαρτισμένος δηλαδή από διακριτά στοιχεία, τα οποία μπορεί να έχουν το δικό τους νόημα. Ο έναρθρος λόγος παράγεται από σύνολα λέξεων (π.χ. προτάσεις), μεμονωμένες λέξεις (διακριτά στοιχεία του, με δικό τους νόημα), ενώ οι λέξεις από φθόγγους (διακριτούς ήχους χωρίς αυτόνομο νόημα)]

Από την άλλη, η φύση εφοδίασε τον άνθρωπο με τον λόγο, με τη μορφή τόσο του έναρθρου λόγου όσο και της λογικής σκέψης, επειδή τον προόριζε να ζήσει μέσα σε πολιτική κοινωνία («λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζῶων»). **Η λέξη λόγος χρησιμοποιείται συχνά για να δηλωθούν αξεχώριστες μεταξύ τους η λογική (ως ιδιαίτερο γνώρισμα του ανθρώπου και ως διανοητική δραστηριότητα) και η γλώσσα (ως σύστημα σημείων και ως συγκεκριμένη έκφραση).** Στο συγκεκριμένο χωρίο ο λόγος αντιδιαστέλλεται προς την φωνήν, και, συνεπώς, έχει ενισχυμένη τη σημασία της γλώσσας (χωρίς να χάνεται βέβαια η σημασία της ανθρώπινης λογικής). Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, πως ο λόγος αποτελεί το αίτιο και την προϋπόθεση για τον άνθρωπο να μια σύνθετη και ανώτερη ικανότητα που ξεπερνά τα όρια του αισθητού κόσμου, και αποτελεί την ειδοποιό διαφορά του από τα άλλα ζώα. Τον βοηθά όχι μόνο να εκφράζει τα συναισθήματά του, αλλά και να αντιλαμβάνεται και να κάνει φανερές σύνθετες αφηρημένες έννοιες και αξίες, όπως είναι το καλό και το κακό, το ωφέλιμο και το βλαβερό, το δίκαιο και το άδικο και άλλες παρόμοιες, όπως είναι το όμορφο και το άσχημο, το όσιο και το ανόσιο. Χάρη σ' αυτές ο άνθρωπος δεν καταφέρνει μόνο να επιβιώσει, αλλά και να επιτύχει ανώτερους στόχους, όπως να συγκροτήσει κοινωνίες (οικογένεια και πόλη) και να δημιουργήσει πολιτισμό (να αναπτύξει τα γράμματα, τις τέχνες, να θεσπίσει νόμους κ.λπ.). («ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον· τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν· ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν»)

Άρα, κατά τον Αριστοτέλη, ο άνθρωπος εντάσσεται στο σύνολο των αγελαίων ζώων και η πιο ουσιαστική του διαφορά από τα υπόλοιπα αγελαία ζώα είναι ότι έχει λογική και ικανότητα ομιλίας. Μέσα στην πολιτική κοινωνία, λοιπόν, ο άνθρωπος πραγματώνει τη φύση του ασκώντας αυτό το ιδιαίτερο γνώρισμά της, την ικανότητα για ομιλία και για λογική σκέψη. Ο άνθρωπος, έτσι, για τον Αριστοτέλη είναι «φύσει ζων πολιτικόν» με την έννοια ότι είναι ζωντανό ον που η φύση του το ωθεί να ζει μαζί με άλλους ανθρώπους μέσα σε κοινωνία αλληλεπιδρώντας με αυτούς.

B2.

Στο απόσπασμα του έργου του Επίκτητου, ο φιλόσοφος επιχειρεί – απευθυνόμενος στους αναγνώστες και στον εαυτό του- να παρουσιάσει τον άνθρωπο της εποχής του και να προσδιορίσει τη θέση και τον ρόλο του στον κόσμο.

Σημειώνει, λοιπόν, ως χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρώπου την ιδιότητά του να είναι πολίτης του κόσμου («Ἐπὶ τούτοις πολίτης εἶ τοῦ κόσμου καὶ μέρος αὐτοῦ»). Ο Επίκτητος δεν εννοεί, βέβαια, ότι ο άνθρωπος της εποχής του είναι μέλος ενός παγκόσμιου κράτους. **Ασφαλώς δεν υπήρχε κάποιο παγκόσμιο κράτος, ώστε η έννοια του πολίτη να έχει κυριολεκτική σημασία· και ο κόσμος εννοείται με στωική σημασία, ως ένα ενιαίο σύνολο που διέπεται από τον φυσικό νόμο και τη λογικότητα.** Η θέση που εκφράζεται στο απόσπασμα δεν έχει πολιτικό χαρακτήρα ούτε πρέπει να κατανοηθεί ως πρόταση πολιτικής ενοποίησης των πόλεων ή των κρατών. Ο Επίκτητος, ακολουθώντας την παράδοση του στωικισμού, θεωρεί ότι ο άνθρωπος ακολουθεί τον παγκόσμιο νόμο της φύσης, ο οποίος είναι ταυτόσημος με τον «λόγον» και με τον θεό. Για τους στωικούς, «το σύμπαν το ίδιο είναι μία “πόλη”, η κατοικία θεών και ανθρώπων, με κοινό συνδετικό στοιχείο τη λογικότητα που διέπει το σύνολο και τα μέρη του. Η “κοσμική πόλη” έχει ως νόμο της τον φυσικό ηθικό νόμο, τον “ορθό λόγο”» (δηλαδή τη λογικότητα που ενυπάρχει στον κόσμο)

[Η αναφορά στον άνθρωπο ως πολίτη του κόσμου συνιστά μια αποδέσμευση από τα πλαίσια που όριζε η πόλη-κράτος. Αυτή η διεύρυνση των πλαισίων αναφοράς του ανθρώπου διαμορφώνει σταδιακά ένα ιδεώδες, το οποίο ονομάζεται κοσμοπολιτισμός. Η προτροπή του Επίκτητου να νιώσει ο άνθρωπος ότι είναι πολίτης του κόσμου λειτουργεί θεραπευτικά, ως τρόπος να αντιμετωπίσει το βίωμα της αγωνίας και της ανασφάλειας που γεννούν η ηθική διαφθορά, η πολιτική αποσύνθεση και η συναίσθηματική σκληρότητα που αντικρίζει καθημερινά. Όλοι οι άνθρωποι είναι πνευματικά συγγενείς, καθώς προέρχονται από τον ίδιο νοῦ που ρυθμίζει και διοικεί το σύμπαν. Μια τέτοια πίστη θα λειτουργήσει ως δύναμη ενότητας, με αποτέλεσμα η ζωή να γίνει καλύτερη και ασφαλέστερη. Επίσης, η γνώση αυτή μας καθιστά ικανούς να αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα όπως είναι: όχι υπό το στενό πρίσμα της ανθρώπινης ύπαρξης, αλλά με την προοπτική του κόσμου και της φύσης.]

Βέβαια θα πρέπει να προσεχθεί ότι ο Επίκτητος δε θεωρεί τον άνθρωπο ως ένα απλό μέρος του κόσμου, αλλά ένα από τα ηγεμονικά μέρη του («έν των προηγουμένων»). Με αυτό εννοεί ότι η θέση του στον κόσμο είναι ιεραρχικά η ανώτατη. Είναι ηγέτης, αρχηγός και όχι υπηρέτης, κάποιος που υποτάσσεται στο θέλημα άλλων. Ο άνθρωπος, επειδή διαθέτει τον «λόγον», δηλαδή μπορεί να

σκέπτεται με τον ίδιο τρόπο που λειτουργεί το σύμπαν, βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση. Έτσι, οφείλει να αποκτήσει κοσμοπολιτική συνείδηση και να αντιληφθεί ότι βρίσκεται στο κέντρο του κόσμου

Η ηγεμονική θέση του ανθρώπου στον κόσμο αιτιολογείται («γάρ») από την ικανότητά του να κατανοεί τη θεϊκή διακυβέρνηση του κόσμου και, κατά συνέπεια, να αξιολογεί τις συνέπειές της («εἰ τῇ θεῖᾳ διοικήσει καὶ τοῦ ἑξῆς ἐπιλογιστικός»). Επομένως, η λογική φύση του ανθρώπου -δηλαδή η ικανότητά του να κρίνει και να αξιολογεί, να συντονίζεται προς τον σκοπό και το θέλημα του λόγου, που διέπει τον κόσμο- τον καθιστά ηγετικό μέρος του σύμπαντος. Επίσης, στο χωρίο ταυτίζεται ο λόγος με τον θεό και προβάλλεται η αισιόδοξη άποψη ότι ο κόσμος κυβερνάται, **καθοδηγείται από τη θεϊκή πρόνοια (ειμαρμένην)**. Ως «**θεία διοικήσει**» **θα πρέπει να εννοηθεί η απαραβίαστη τάξη του κόσμου, μια λογική και συνεκτική δύναμη, ο ίδιος ο λόγος. Όλα γίνονται σύμφωνα με αυτήν, που κάνει όλα τα πράγματα να είναι ενωμένα σε μια παγκόσμια “συμπάθεια”**. Οι στωικοί την ονομάζουν **θεό ή και Δία: η διακυβέρνηση του κόσμου είναι η έκφραση ενός θεού, έλλογου νόμου**»

Στη συνέχεια, ο φιλόσοφος παρουσιάζει το χρέος και την αποστολή του «πολίτη του κόσμου» που αποτελεί λογική συνέχεια της προηγούμενης παραδοχής, ότι δηλαδή ο άνθρωπος είναι και πρέπει να αυτοπροσδιορίζεται ως πολίτης του κόσμου. Συγκεκριμένα, ο άνθρωπος, ως οργανικό μέρος του συνόλου, οφείλει να υποτάσσεται στον «κοσμικό λόγο» και να μην προτάσσει το προσωπικό του συμφέρον και να μην αποφασίζει για τίποτε, σαν να ήταν αποκομμένος από την ολότητα («Μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ συμφέρον, περὶ μηδενὸς βουλευέσθαι ὡς ἀπόλυτον»). Πρέπει να συνειδητοποιήσει πως δεν είναι ανεξάρτητος και αυτόνομος, αλλά αντίθετα εντάσσεται, υπάγεται σε ένα σύνολο, σε μια παγκόσμια κοινότητα, αποτελώντας οργανικό τμήμα της. Έτσι, η ευδαιμονία του ανθρώπου θα εξασφαλιστεί εφόσον αντιληφθεί το κοσμικό σχέδιο του λόγου για καθετί και για τον ίδιο και έτσι καταφέρει και ο ίδιος να ενταχθεί στον κόσμο και να ρυθμίσει κατάλληλα τη συμπεριφορά του.

Ο φιλόσοφος εισάγει τη θέση του για τον ρόλο του πολίτη με τη χρήση ενός ερωτήματος («Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου;»). Το ερώτημα αποτελεί λογική συνέχεια της παραδοχής, ότι ο άνθρωπος είναι και πρέπει να αυτοπροσδιορίζεται ως πολίτης του κόσμου. Παρακινεί, λοιπόν, τον αναγνώστη να προβληματιστεί και ο ίδιος για το χρέος, τη αποστολή ενός τέτοιου πολίτη. Πώς, δηλαδή, πρέπει να συμπεριφέρεται και να πράττει.

Επιπλέον, για να στηρίξει λογικά την άποψη που διατύπωσε για τον ρόλο του ανθρώπου, χρησιμοποιεί μια παρομοίωση με το ανθρώπινο σώμα, το οποίο αποτελεί και αυτό ένα σύνολο (όλον) αποτελούμενο από μέρη (= τα μέλη και τα όργανα του σώματος) («ἀλλ’ ὥσπερ ἄν, εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ πούς λογισμὸν εἶχον καὶ παρηκολούθουν τῷ φυσικῷ κατασκευρ, οὐδέ ποτ’ ἂν ἄλλως ὥρμησαν ἢ ὥρέχθησαν ἢ ἐπανενεγκόντες ἐπὶ τὸ ὅλον»). Τα μέρη αυτά, αν και επιτελούν πολλές διαφορετικές μεταξύ τους λειτουργίες, αλληλεξαρτώνται και συνεργάζονται. Παρόμοια και ο άνθρωπος, αποκτώντας συνείδηση της θέσης του μέσα στον κόσμο, οφείλει να ενεργεί συντονίζοντας τις ορέξεις-επιθυμίες του και τις προτεραιότητές του με τον κοσμικό λόγο και ανάγοντας οτιδήποτε επιλέγει και πράττει στο σύνολο.

Άλλες γλωσσικές επιλογές:

«Ἐπὶ τούτοις πολίτης εἶ»: β' ενικό πρόσωπο

«οὐχ ἔν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων»: σχήμα άρσης θέσης

«Μηδὲν ἔχειν», «περὶ μηδενὸς βουλευέσθαι»: απαρέμφατο σε θέση προστακτικής

B3.

1-δ

2-α

3-ε

4-β

5-στ

B4. α.

1-ε

2-δ

3-ζ

4-β

5-α

6-στ

β.

Η ραπτομηχανή είναι **αδούλευτη**, δε χρησιμοποιήθηκε ποτέ.

Η **προηγούμενη** χρονιά ήταν αρκετά κοπιώδης για εμένα, γιατί δούλευα πολλές ώρες.

B5.

Ο Επίκτητος πιστεύει ότι ένα από τα πλέον ουσιώδη στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης είναι η προαίρεσις, την οποία θεωρεί ως το κράτιστον, το κυριώτερον και το ισχυρότερον στοιχείο του ανθρώπου, καθώς είναι σύμφυτη με την ελευθερία του.

«Η προαίρεσις είναι ένας σημαντικός όρος της αρχαίας ηθικής φιλοσοφίας, κεντρικός στον Αριστοτέλη (Ενότητα 15) και σε Στωικούς, όπως ο Επίκτητος. Εκτός από τη γενική σημασία τη: προτίμησης, στον Επίκτητο σημαίνει την ελεύθερη βούληση την ελεύθερη στοχαστική επιλογή ενεργειών που συγκροτεί τον ηθικό χαρακτήρα του ανθρώπου. Είναι κυρίως μια κρίση, η έλλογη ικανότητα να επιλέγουμε και να αποβλέπουμε στα αποτελέσματα των πράξεών μας.

Προϋπόθεση για την προαίρεσιν είναι η διαίρεσις των πραγμάτων σε αυτά που εξαρτώνται από εμάς (τά έφ' ήμιν) και σε αυτά που βρίσκονται πέρα από τις δυνάμεις μας (τα άπροαίρετα, τα ούκ έφ' ήμιν) και είναι αδιάφορα για εμάς και την επίτευξη της ευδαιμονίας» (Φάκελος Υλικού, σελ. 186).

Επομένως, η έννοια της προαιρέσεως καλύπτει τόσο την ηθική θέληση, τη βούληση (τό βούλεσθαι), όσο και τη διάνοια (τό διανοεῖσθαι), τον νου, τη λογική

δύναμη. Ενώ τα ζώα ενεργούν απαρέγκλιτα σύμφωνα με τη φύση τους, ο άνθρωπος, πριν πράξει, σκέπτεται και αποφασίζει τι θα πράξει και συνειδητά επιλέγει και απορρίπτει. Προαίρεση λοιπόν είναι η βούληση που συνδέεται με την έννοια της επιλογής, η οποία ενυπάρχει στον άνθρωπο ως έλλογον.

Η προαίρεση λοιπόν συνδέεται με τον λόγον (= ικανότητα λογικής σκέψης και ομιλίας) - τη βασική ιδιότητα που διακρίνει τον άνθρωπο από τα άλλα ζώα. Ο άνθρωπος, χάρη στην ικανότητα της λογικής σκέψης και ανάλυσης, της σύλληψης εννοιών και της διαμόρφωσης ηθικών αποφάσεων, επιλογών που συναρτώνται με τις αξίες και τις προτεραιότητες που θέτει στη ζωή του, καταξιώνεται ως ηθικό ον, διότι μπορεί να διακρίνει το καλό και το κακό και να πράττει, να αποφασίζει αυτόβουλα.

Ο πρωταγωνιστικός ρόλος της προαιρέσεως στον ανθρώπινο βίο. Η προαίρεσις είναι το μόνο στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης που δεν υποτάσσεται σε κάποιο άλλο (άδουλευτον και άνυπότακτον)· όλα τα άλλα στοιχεία της είναι «υποταγμένα» σε αυτή, δηλαδή είναι αξιολογικά κατώτερα και εξαρτώμενα από αυτήν. Επομένως, ο φιλόσοφος; αναγνωρίζει στην προαίρεσιν ηγετικό, καθοδηγητικό ρόλο στον ανθρώπινο βίο και τη συνδέει με την ελευθερία, τη βασική ιδιότητα του ανθρώπινου όντος. Εξάλλου, τα επίθετα ύποτεταγμένα (< υπό + τάσσομαι), άδουλευτον (ά στερητικό + δουλεύω, πρβ. δούλος και άνυπότακτον (ά στερητικό + υπό + τάσσομαι), τα οποία επιλέγει για την περιγραφή της, καθώς και η αντίθεση τά άλλα – αυτή, παρουσιάζουν την προαίρεση ως δεσπόζον στοιχείο του ανθρώπου. Από μια άλλη οπτική γωνία, ο Επίκτητος έδωσε έμφαση σε εκείνο το στοιχείο του ανθρώπου το οποίο παραμένει αδούλωτο και ανυπότακτο, έχοντας ο ίδιος την εμπειρία της δουλείας. Για να κατανοήσουμε καλύτερα τον ρόλο της προαίρεσης στον ανθρώπινο βίο, θα πρέπει να προσθέσουμε ότι ο Επίκτητος αναγνωρίζει πως η προαίρεση δίνει ηθικό περιεχόμενο στις πράξεις μας (έξω τής προαιρέσεως ούδέν έστιν άγαθόν ούτε κακόν). Επίσης, αυτή δεν παραχωρείται από κάποια εξωτερική προς τον άνθρωπο δύναμη, ώστε να μπορεί κάποιος παράγοντας να την εμποδίσει και να την αφαιρέσει. Με άλλα λόγια, οι επιλογές μας είναι πάντα υπό τον έλεγχό μας, καθώς κανείς δεν μπορεί να τις αλλάξει, αν εμείς δεν το επιτρέψουμε.

Ανάλογη είναι και η άποψη που διατυπώνει ο Ευ. Παπανούτσος για την προαίρεση. Αναλυτικότερα, επισημαίνει τη στενή σχέση μεταξύ προαίρεσης και βούλησης, όπως επισημάνθηκε και στο κείμενο αναφοράς. Η ανθρώπινη βούληση είναι θεμελιώδης προϋπόθεση για τη λειτουργία της προαίρεσης στον άνθρωπο. Ο Ευ. Παπανούτσος, βέβαια, παρουσιάζει έναν περιορισμό όσον αφορά τη δυνατότητα της προαίρεσης να λειτουργήσει απρόσκοπτα. Αυτός είναι η “συνήθεια” που προκύπτει λόγω της κοινωνικής συνύπαρξης και κάποτε παρεμποδίζει τον άνθρωπο να κρίνει και να αξιολογήσει τις πράξεις του. Η σύνδεση της βούλησης αποκλειστικά με το ανθρώπινο είδος είναι κοινή και στα δύο αποσπάσματα. Ο νεοέλληνας στοχαστής την παρουσιάζει ως προνόμιο μόνο των ανθρώπων κι όχι των ζώων, αφού αυτά κινούνται με την ορμή των ενστίκτων (“όρεξη”). Ο Επίκτητος ανάλογα, όπως είδαμε, ξεχωρίζει τον άνθρωπο από τα ζώα με βάση το γνώρισμα του “λόγου” που αποτελεί ειδοποιό

στοιχείο δίνοντας στον άνθρωπο τη δυνατότητα να αναπτύξει βούληση, δηλαδή ηθική προαίρεση.

Από τη συνεξέταση των δύο αποσπασμάτων διαπιστώνουμε ότι είναι κοινή η άποψη που προβάλλεται για το περιεχόμενο και τον λειτουργικό ρόλο της προαίρεσης στη ζωή του ανθρώπου.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. (Παρατίθεται η μετάφραση όλου του αποσπάσματος)

Εμείς, όμως, αρχίζουμε τώρα τον πόλεμο επειδή έχουμε υποστεί πολλές αδικίες και έχουμε σοβαρούς λόγους να κατηγορούμε τον εχθρό, αλλά όταν νικήσουμε τους Αθηναίους, θα τερματίσουμε τον πόλεμο στην κατάλληλη στιγμή. Είναι φανερό ότι θα νικήσουμε, και τούτο για πολλούς λόγους. Πρώτ' απ' όλα υπερέχουμε και σε αριθμό και σε πολεμική πείρα. Έπειτα, επειδή όλοι ανεξαιρέτα πειθαρχούμε στις διαταγές. [1.121.3] Όσο για το ναυτικό, που είναι η δύναμή τους, θα δημιουργήσουμε κι εμείς στόλο με δικά μας χρήματα και με τα χρήματα που βρίσκονται στην Ολυμπία και στους Δελφούς. **Αν δανειστούμε χρήματα, τότε θα είμαστε σε θέση, προσφέροντας μεγαλύτερο ημερομίσθιο, ν' αποσπάσουμε όλους τους ξένους που υπηρετούν στα καράβια τους. Η Αθήνα αγοράζει την δύναμή της από άλλους πολύ περισσότερο από ό,τι την βασίζει στα δικά της μέσα, ενώ η δική μας δύναμη κινδυνεύει πολύ λιγότερο να πάθει το ίδιο, γιατί στηρίζεται περισσότερο στους στρατιώτες μας παρά στο χρήμα.**

Γ2. Οι Κορίνθιοι υποστηρίζουν ότι οι Πελοποννήσιοι θα νικήσουν τους Αθηναίους κάνοντας χρήση των ακόλουθων επιχειρημάτων. Αρχικά, ισχυρίζονται ότι θα επικρατήσουν εξαιτίας της αριθμητικής τους υπεροχής και της πολεμικής τους εμπειρίας («κατά πολλά .. εμπειρία πολεμική») επιπλέον, διατείνονται πως είναι υπάκουοι, καθώς εκτελούν όλοι ανεξαιρέτως τις διαταγές (έπειτα ... ιόντας»). Παράλληλα, δίνουν έμφαση στην ενίσχυση του ναυτικού τους στο οποίο γνωρίζουν ότι οι Αθηναίοι υπερέχουν (ῶ ισχύουσιν), προτίθενται όμως να το εξοπλίσουν με χρήματα και από την προσωπική περιουσία του καθενός και από όσα βρίσκονται στους Δελφούς και την Ολυμπία (ναυτικόν ... χρημάτων). Τέλος, επισημαίνουν ότι η δική τους δύναμη στηρίζεται περισσότερο στους στρατιώτες παρά στο χρήμα, σε αντίθεση με την αθηναϊκή μισθοφορική τακτική ώνητή...χρήμασι).

Γ3.α.

Έγώ δε νῦν και άδικούμενος τούς πολέμους έγείρω.

Γ3.β.

ἄμυναι, κατάθου, ἐπικράτησον, πρόσχες, πλείονα/πλείω

Γ4.α.

ἔχοντες: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ἡμεῖς και λειτουργεῖ ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα «ἐγείρομεν».

ἐπικρατῆσαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη ἐκφραση «εἰκός ἐστί», αναγκαστική ετεροπροσωπία.

πλήθει: δοτική της αναφοράς στον ὄρο «προύχοντας».

μισθῶ: δοτική του μέσου στο «ὑπολαβεῖν».

ναυβάτας: αντικείμενο στον ὄρο «ὑπολαβεῖν».

ἢ οἰκεία: β' ὀρος σύγκρισης στον ὄρο «μᾶλλον». Λειτουργεῖ ως κατηγορούμενο στον ὄρο «δύναμις».

Γ4.β.

Περίπτωση ταυτοπροσωπίας:

Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον δε και τότε και ἀδικούμενοι τον πόλεμον ἐγείρουν.

Περίπτωση ετεροπροσωπίας:

Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον τούτους/ σφᾶς δε και τότε και ἀδικουμένους τον πόλεμον ἐγείρουν.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΑΡΓΥΡΗ ΣΙΡΔΑΡΗ